

N:o 11.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag angående ändring i 20 § 1 mom. och 22 § af lagen om hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring den 27 juni 1896; gifven Stockholms slott den 10 januari 1907.

Under åberopande af bilagda i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll vill Kungl. Maj:t, jämlikt 87 § regeringsformen, härmed föreslå Riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående ändring i 20 § 1 mom. och 22 § af lagen om hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring den 27 juni 1896.

Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres sjukdom:

GUSTAF.

Albert Petersson.

Förslag

till

L a g

angående ändring i 20 § 1 mom. och 22 § af lagen om hemmansklyfning,
ägostyckning och jordafsöndring den 27 juni 1896.

Härigenom förordnas, att 20 § 1 mom. och 22 § i lagen om hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring den 27 juni 1896 skola erhålla följande förändrade lydelse:

20 §.

1 mom. Ägare af hemman, hvilket får klyfvas, hafve rätt att af hemmanets ägovälde för alltid afsöndra till och med en femtedel af ägovidden i en eller flera delar; dock att inom Kopparbergs, Gäfleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län ej må afsöndras inägojord till den omfattning, att hemmanets jordbruk därigenom märkligen försvagas.

22 §.

Åstundar innehafvare af hemman, hvarifrån afsöndring får ske, att därifrån för alltid afsöndra mark, som, ensam eller tillsammans med hvad redan kan vara från hemmanet för alltid afsöndradt, utgör mera än hvad i 20 § 1 mom. sägs, ankomme på Konungens befallningshafvande att, där omständigheterna därtill föranleda, sådant tillåta.

Tillstånd, som nu sagts, må ej vägras i fråga om afsöndring af sådant område, som omförmäles i 3 § första stycket i lagen angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom.

*Protokoll öfver justitiedepartementets ärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott fredagen den
23 november 1906.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena TROLLE,
Statsråden: TINGSTEN,
ALBERT PETERSSON,
ALFRED PETERSSON,
HEDERSTIERNÄ,
DYRSSEN,
HAMMARSKJÖLD,
ROOS,
JUHLIN,
SWARTZ.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Albert Petersson anförde i underdånighet.

»Uti det underdåniga betänkande, som den 27 oktober 1904 afgifvits af kommittén för utredande af frågan, huruledes den själfägande jordbrukande befolkningens ställning i Norrland och Dalarne må kunna vidmakthållas och stärkas och jordbrukets utveckling i nämnda landsdelar befrämjas, har kommittén, bland annat, sökt uppvisa, hurusom de talrika gamla bondehemman, som numera förvärfvats af sågverksbolag och enskilda idkare af trävarurörelse, äro i hög grad utsatta för faran att blifva genom olämplig delning väsentligt försämrade. Det har nämligen visat sig, att flerstädes å trävaruindustriens hemman de odlade ägorna och jordbruket endast i mycket underordnad grad äro föremål för ägarnes intresse och att man ofta önskar afhända sig dessa ägor, hvilkas skötsel förorsakar åtskilligt besvär. Då man emellertid vid inägornas försäljning högst ogärna låter i försäljningen ingå jämväl skogs-, betes- och odlingsmark,

blifva i stor utsträckning trävaruindustriens hemman uppdelade sålunda, att den lott ägaren behåller endast innefattar skogs- och utmark, under det att den till försäljning afsedda lotten hufvudsakligen omfattar allenast inägor. Att fastigheter af sistnämnda slag äro föga ägnade att bilda lifskraftiga och själfständiga jordbruk torde ligga i öppen dag, och kommittén har utförligt framhållit de ekonomiska och sociala vådorna af att låta de gamla bondejordbruken på detta sätt förfaras.

Inägornas skiljande från skogsmarken på ett hemman kunde enligt 1896 års lag om hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring ske på två vägar. Den första af dessa var ägostyckning. En af kommitténs närmaste åtgärder blef därför framläggandet af förslag om nya ägostyckningsbestämmelser för norra Sverige, afseende att tillförsäkra de vid ägostyckning bildade hemmanslotter, som innehålla inägor, jämväl nödig skogs- och odlingsmark samt nödigt bete. Detta kommitténs förslag har såtillvida redan blifvit af Eders Kungl. Maj:t och Riksdagen uppmärksammat som en provisorisk lag i nämnda syfte blifvit utfärdad den 16 juni 1905.

Den andra vägen, på hvilken, särskildt i norra Sverige, inägorna i sin helhet kunna utbrytas från hemmanets öfriga mark, är genom jordafsöndring. I nordligare delarna af riket uppgå nämligen i regel inägorna i areal icke till en femtedel af hela hemmanet, och vid sådant förhållande möter enligt 1896 års lag icke hinder för deras afsöndrande. Då kommittén befarat, att detta sätt, som redan emellanåt kommit till användning, skulle, därest inskränkningar i ägostyckningsfriheten komme till stånd, blifva i betydligt större omfattning anlitadt, ansåg kommittén nödigt att föreslå äfven strängare bestämmelser i fråga om rätten att från hemman afsöndra inägojord och i, bland annat, detta syfte har kommittén framlagt *förslag till lag angående ändring i 20 och 22 §§ af lagen om hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring den 27 juni 1896.*

Öfver detta lagförslag hafva underdåniga yttranden afgifvits af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i de sex norra länen äfvensom af kammarkollegium och landtmästeristyrelsen.»

Efter att hafva redogjort såväl för kommitténs förslag som för de i anledning där af inkomna underdåniga yttranden anförde departementschefen vidare:

»Då en lagändring i det af kommittén föreslagna syfte torde vara nödvändig för att bereda full effektivitet åt såväl 1905 års lag om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning som den nya lagstiftning om ägostyckning, hvilken den provisoriska lagen förutsätter såsom tillämnad, samt denna lagändring, såsom af kommittén påvisats, knappast innebär

annat än ett konsekvent fullföljande af den grundsats, hvarpå redan gällande lag är byggd, finner jag ingen betänklighet vid att tillstyrka en lagändring i förevarande riktning.

Vidkommande åter förslaget detaljer synes det mig — i likhet med hvad om förslaget yttrats af en reservant inom kommittén samt de flesta af de hörda myndigheterna — som om förslaget stadgande att i hvad som afsöndras ej må ingå mera än en femtedel af hemmanets hela åkerareal eller af dess sammanlagda ägovidd i tomt, åker och äng skulle nödvändiggöra en alltför invecklad och tidsödande samt tämligen öfverflödig pröfning. Det gäller ju här egentligen att förekomma uppenbara försök att kringgå de nya ägostyckningsbestämmelserna, och detta synes på ett tillfredsställande sätt kunna ske redan genom en bestämmelse, att inägojord ej får afsöndras till den omfattning att hemmanets jordbruk därigenom märkligen försvagas. Den pröfning, som erfordras för konstaterande häraf, kan tydligen ske på ett mycket mera summariskt sätt än den af kommittén förutsatta, och onödig omgång undvikes därigenom.

I enlighet härmed har förslaget något omarbetats.»

Föredraganden uppläste härefter ifrågavarande lagförslag af den lydelse bilagan vid detta protokoll utvisar, och hemställde i underdånighet, att högsta domstolens utlåtande öfver förslaget måtte för det ändamål § 87 regeeringsformen omförmäler genom utdrag ur protokollet inhämtas.

Till denna af statsrådets öfriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen i nåder lämna bifall.

Ur protokollet
Carl Lundquist.

*Bil.***Förslag**

till

Lag

**angående ändring i 20 § 1 mom. och 22 § af lagen om hemmansklyfning,
ägostyckning och jordafsöndring den 27 juni 1896.**

Häri genom förordnas, att 20 § 1 mom. och 22 § i lagen om hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring den 27 juni 1896 skola erhålla följande förändrade lydelse:

20 §.

1 mom. Ägare af hemman, hvilket får klyfvas, hafve rätt att af hemmanets ägovälde för alltid afsöndra till och med en femtedel af ägovidden i en eller flera delar; dock att inom Kopparbergs, Gäfleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län ej må afsöndras inägojord till den omfattning, att hemmanets jordbruk därigenom märkligen försvagas.

22 §.

Åstundar innehafvare af hemman, hvarifrån afsöndring får ske, att därifrån för alltid afsöndra mark, som, ensam eller tillsammans med hvad redan kan vara från hemmanet för alltid afsöndradt, utgör mera än hvad i 20 § 1 mom. sägs, ankomme på Konungens befallningshafvande att, där omständigheterna därtill föranleda, sådant tillåta.

Tillstånd, som nu sagts, må ej vägras i fråga om afsöndring af sådant område, som omförmäles i 3 § första stycket i lagen angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom.

*Utdrag af protokollet öfver lagärenden, hållet uti Kungl. Maj:ts
högsta domstol fredagen den 30 november 1906.*

Tredje rummet.

Närvarande:

Justitieråden: LILJENBERG,
BOHMAN,
CASSEL,
SILVERSTOLPE,
PETRÉN.

Häradshöfdingen Louis Améen uppviste dels note ur protokollet, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 23 november 1906, utvisande, att högsta domstolens utlåtande skulle, för det ändamål § 87 regeringsformen omförmäler, inhämtas öfver upprättadt förslag till lag angående ändring i 20 § 1 mom. och 22 § af lagen om hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring den 27 juni 1896, dels ock en af statsrådet och chefen för justitiedepartementet den 23 november 1906 aflåten skrifvelse, däruti tillkännagifvits, att Kungl. Maj:t samma dag förordnat häradshöfdingen, f. d. revisionssekreteraren Louis Améen att i egenskap af revisionssekreterare i högsta domstolen föredraga nämnda lagförslag. Och föredrogs nu berörda förslag; varande detsamma bilagdt detta protokoll.

Högsta domstolen lämnade förslaget utan anmärkning.

Ur protokollet

C. S. Wettermark.

*Utdrag af protokollet öfver justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet
å Stockholms slott torsdagen den 10 januari 1907.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena TROLLE,
Statsråden: TINGSTEN,

ALBERT PETERSSON,

ALFRED PETERSSON,

HEDERSTIERNA,

DYRSSEN,

HAMMARSKJÖLD,

ROOS,

JUHLIN,

SWARTZ.

Justitieråden: HERSLOW,

SILVERSTOLPE.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Albert Petersson, anmälde i underdånighet:

Högsta domstolens genom utdrag ur protokollet för den 23 november 1906 inhämtade utlåtande öfver det vid samma protokoll fogade förslag till lag angående ändring i 20 § 1 mom. och 22 § af lagen om hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring den 27 juni 1896.

Under förmälan, att högsta domstolen lämnat förslaget utan anmärkning, hemställde föredraganden, att detsamma måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom nådig proposition Riksdagen till antagande föreläggas.

Till denna af statsrådets öfriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Kungl. Höghet Kronprinsens-Regenten i nåder lämna bifall; och skulle nådig proposition i ämnet, af den lydelse bilagan B vid detta protokoll utvisar, till Riksdagen afåtas.

Ur protokollet

Carl Lundquist.